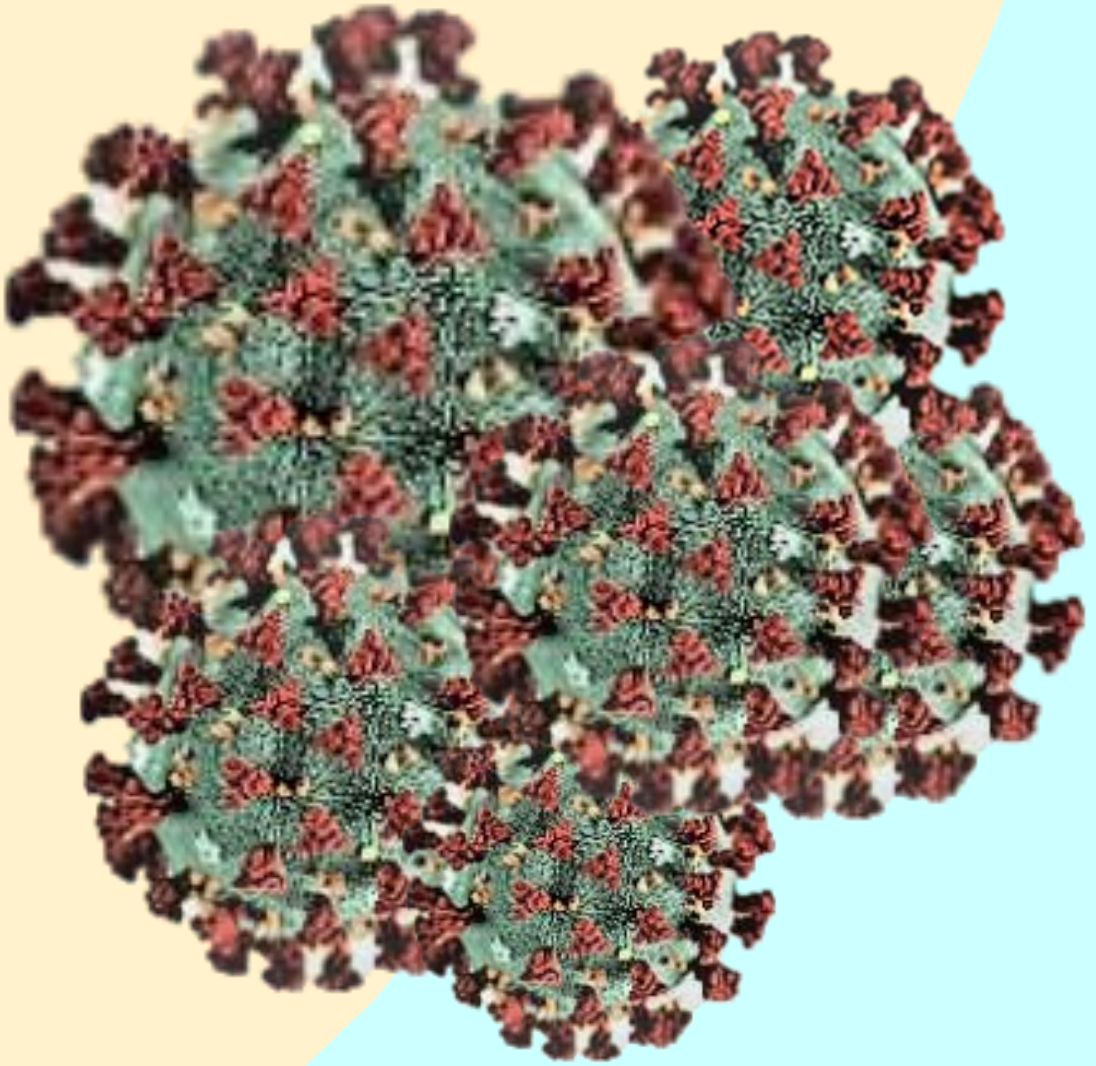

Türkiye Limanları Covid-19 Ekonomik Etki Analizi (Ekim 2020)

TÜRKLİM

Türkiye Limanları Covid-19 Ekonomik Etki Analizi (EKİM 2020)

Önsöz

COVID-19 salgını küresel ölçekte hız kesmeden yayılmaya devam etmektedir. Salgının başladığı ilk aylardaki panik havasının azalması ve ilk şokun atlatılması ile insanlarda gerek davranış gerekse psikolojik olarak bir rahvet ve rahatlama olmuştur. Yaz aylarında alınan tedbirlerin gevşetilmesi, iş hayatına çalışanların işlerine geri dönmesi, sosyal yaşamın normalleşmeye başlaması COVID-19'un kontrol altına alınması fırsatını ortadan kaldırmıştır. Bu dönem içerisinde birçok ülkede salgın ikinci bir dalga olarak geniş kitlelerin sağlığını etkilemeye başlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre özellikle Avrupa ve Doğu Akdeniz'de COVID-19 salgını hızlı bir şekilde yayılmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), WHO, 1 Kasım 2020 raporunda (Coronavirus Disease (COVID-19 Weekly Epidemiological Update) dünya çapında COVID-19 pandemisinden etkilenen kişi sayısının 48.5 milyon kişiyi aşmıştır. Yine aynı çalışmada pandemi nedeniyle ölenlerin sayısının ise 1.2 milyon kişiye yaklaştığı rapor edilmiştir. Ülkemizde 1 Kasım 2020 itibarı ile Sağlık Bakanlığı'nın verilerine göre COVID-19 vaka sayısı 377 bin kişiyi aşmıştır. Aynı tarih itibarı ile ülkemizde pandemi nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı ise 10,326 kişiye ulaşmıştır.

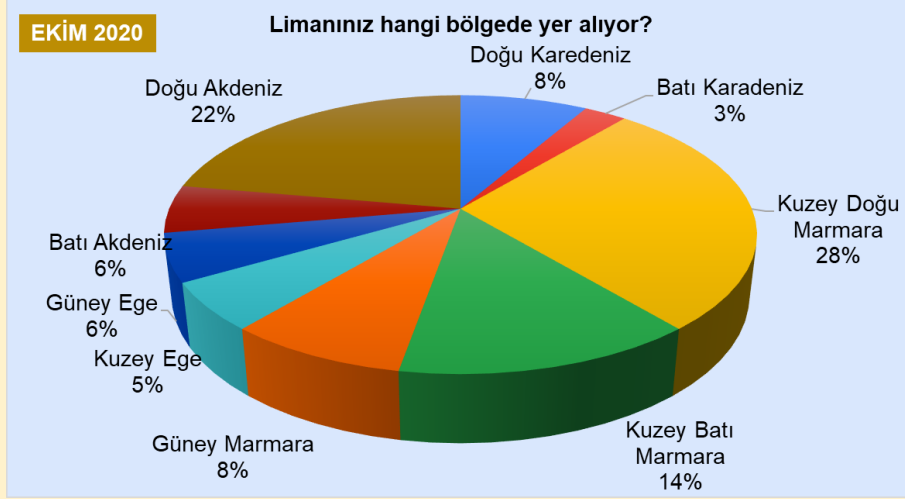
COVID-19'un hız kesmeden yayılmaya devam etmesi kış aylarına girilmesi ile birlikte yeni önlemlerin alınmasını zorunlu hale getirmiştir. Pandeminin yayılmasına yönelik tüm göstergeler önümüzdeki aylarda COVID-19'un çalışma hayatını ciddi anlamda olumsuz etkileyeceğini göstermektedir. Limanlarımızda operasyonların kesintisiz devam edebilmesi için kritik personelin pandemiden korunmasına yönelik yeni modeller geliştirmelidir.

TÜRKLİM danışmanlarından Dr. Ersel Zafer ORAL ve Dr. Soner ESMER tarafından yürütülen çalışmanın 2020 Aralık ayına kadar sürmesi planlanmıştır.

TÜRKLİM üyelerinin katılımı ile hazırlanan "Türkiye Limanları Ekonomik Etki Analizi" çalışmasının Eylül ayı sonuçlarının değerlendirildiği bu çalışmaya katkı koyan tüm limanlarımıza teşekkürü bir borç biliriz.

Çalışmanın Arka Planı

COVID-19'un limanlarımıza olan etkisinin belirlenmesi amacı ile 7 adet çoktan seçmeli soru hazırlanmıştır. Sorular Google Forms'a yüklenmiş ve anket çalışması internet üzerinden Türkiye çapında faaliyet gösteren 68 TÜRKLİM üyesi limana gönderilmiştir. 2 – 10 Kasım 2020 tarihleri arasında uygulanan anketi 36 adet liman (%53) cevaplamıştır. Ekim ayına ilişkin verilerin talep edildiği anket çalışmasını dolduran limanların coğrafi dağılımı Şekil 1'de gösterilmektedir.

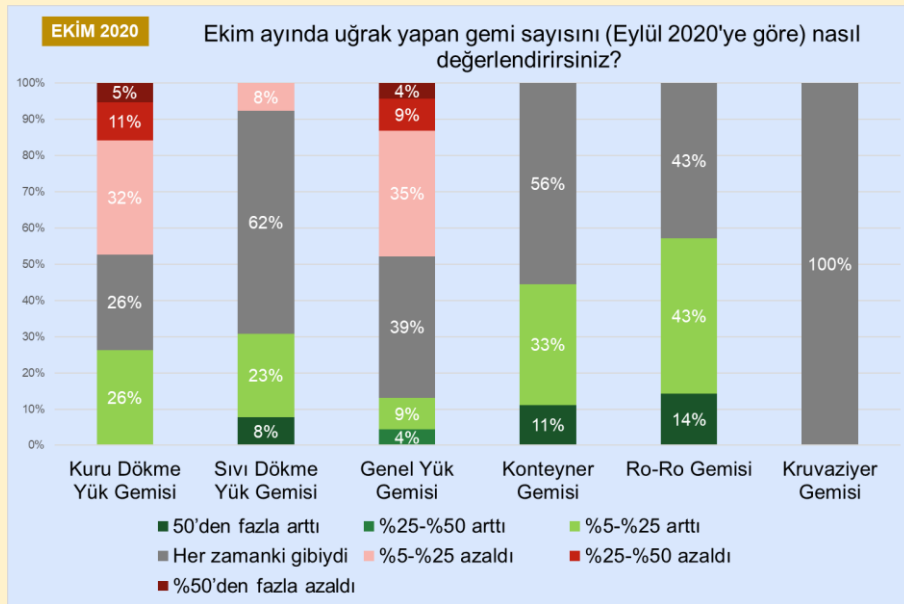

Şekil 1. Ekim ayı araştırmasına katılan limanların coğrafi dağılımı.

COVID-19 Nedeniyle Limanlarımıza Uğrak Yapan Gemi Sayısındaki Değişim

COVID-19 araştırmasında ankete katılan limanlar bir önceki ayı baz alarak soruları cevaplamaktadır. Dolayısı ile Ekim anketine verilen cevaplar Eylül ayına göre olan değişimi göstermektedir. COVID-19 salgını nedeniyle ankete katılan limanların %62'si sıvı dökme yük gemi uğraklarının, %56'sı konteyner gemi uğraklarının, %43'ü Ro-Ro gemi uğraklarının %39'u genel yük gemi uğraklarının, %26'sı kuru dökme yük uğraklarının sayısında değişim olmadığını ifade eden "her zamanki gibiydi" seçeneğini işaretlemişlerdir.

Anket katılımcısı limanlardan %5'i kuru dökme yük gemi uğrak sayılarında, %4'ü genel yük gemi uğrak sayılarında %50'den fazla azalma olduğunu ifade etmiştir. Limanların %11'i kuru dökme yük gemi uğraklarında, %9'u genel yük gemi uğraklarında sayıca %25 ila %50 azalma olduğunu ifade etmişlerdir (Şekil 2).

Şekil 2. Ekim ayı itibarı ile limanlarımıza uğrak yapan gemi adetlerindeki değişim.

Ekim ayında anketi cevaplayan limanların %35'i genel yük gemilerinin, %32'si kuru dökme yük gemilerinin, %8'i ise sıvı dökme yük gemilerinin uğrak sayılarında %5 ile %25 oranında azalış olduğunu beyan etmişlerdir.

Ekim ayı anketine katılan limanların %43'ü Ro-Ro gemi uğraklarında, %33'ü konteyner gemi uğraklarında, %26'sı kuru dökme yük gemisi uğraklarında, %23'ü sıvı dökme yük gemi uğraklarında, %9'u ise genel yük gemi uğraklarında sayıca %5 ile %25 artış olduğunu bildirmişlerdir. Ankete katılan limanların sadece %4'ü genel yük gemi sayılarında %25 ila 50 artış olduğunu söylemiştir. Limanların %14'ü Ro-Ro gemi uğraklarında, %11'i konteyner gemi uğraklarında, %8'i ise sıvı dökme yük gemi uğraklarında %50'den fazla artış olduğunu beyan etmiştir.

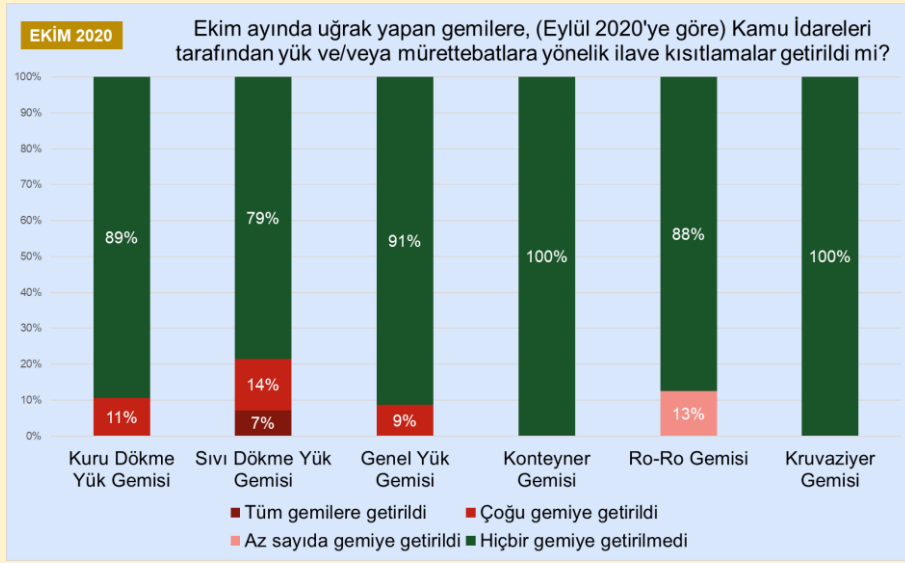
Ülkemizde kruvaziyer gemi seferlerinin henüz başlamamış olması nedeniyle, anketi cevaplayan limanların kruvaziyer gemi uğrak sayısı "bir önceki aya göre aynı kalmıştır" cevabı %100 olarak gerçekleşmiştir.

COVID-19'a Yönelik Kamu İdaresi Tarafından Alınan Tedbirler

COVID-19 salgınının kontrol altına alabilmek amacı ile kamu idareleri tarafından alınan tedbirlere ilişkin sorulan anket sorusuna verilen cevaplar son üç aydır önemli bir benzerlik göstermektedir. Son üç ankette de pandemi nedeniyle kamu otoriteleri tarafından getirilen kısıtlamaların önemli ölçünde azaldığı görülmektedir. Henüz kruvaziyer seferlerinin başlamaması nedeniyle kruvaziyer gemilere kısıtlama getirildiğini beyan eden liman bulunmaktadır.

Anketi cevaplayan limanların önemli bir bölümü yüksek oranda hiçbir gemiye kısıtlama getirilmediğini beyan etmiştir. Söz konusu oran konteyner gemileri için %100, genel yük gemileri için %91, kuru dökme yük gemileri için %89, Ro-Ro gemileri için %88, sıvı dökme yük ve ise %79'dur.

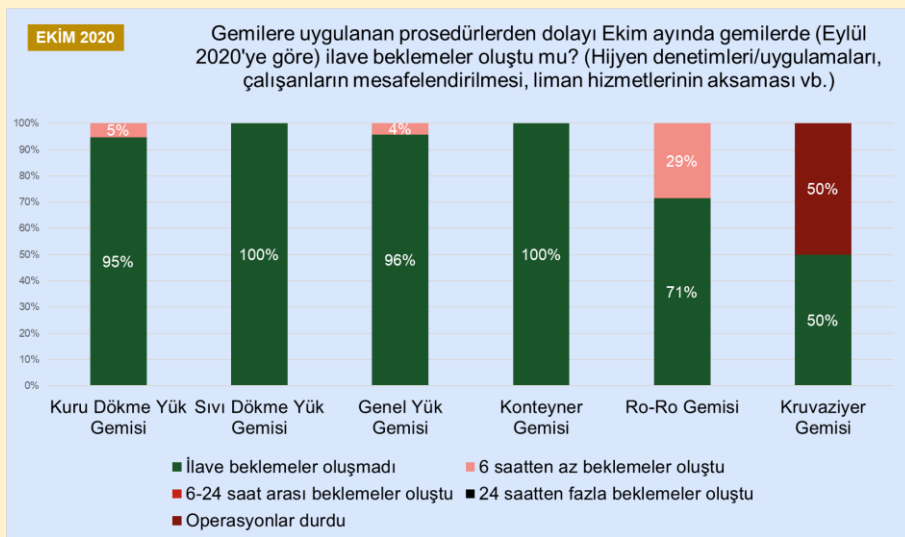
Eylül anketinde anketi cevaplayan limanların %13'ü Ro-Ro gemilerinde az sayıda gemiye kısıtlama getirildiğini ifade etmiştir. Anket katılımcısı limanlardan %14'ü sıvı dökme yük gemilerinden, %11'i kuru dökme yük gemilerinden, %9'u genel yük gemilerinden çoğuna kısıtlama getirildiğini beyan etmiştir. Limanlardan sadece %7'si sıvı dökme yük gemilerinin tamamına kısıtlama getirildiğini beyan etmiştir (Sekil 3).

Şekil 3. Ekim ayı itibarı ile limanlarımıza uğrak yapan gemilere kamu idareleri tarafından getirilen kısıtlar.

COVID-19 Salgınına Yönelik Alınan Tedbirlerin Gemi Operasyonlarına Etkisi

Kruvaziyer gemiler hariç tutulursa Covid-19'un liman operasyonlarına bir etkisi kalmamıştır. Son 4 aydır anketi cevaplayan limanlar baskın bir şekilde gemi operasyonlarında ilave beklemler olmadığını belirtmişlerdir. Ankete katılan limanlardan %100'ü konteyner ve sıvı dökme yük gemilerinde Covid-19 nedeniyle ilave beklemler oluşmadığını beyan etmiştir. Söz konusu oran genel yük gemileri için %96, kuru dökme yük gemileri için %95, Ro-Ro gemileri için %71 olarak ifade edilmiştir. Kruvaziyer gemi seferleri yapılamadığı için söz konusu limanların yarısı operasyonlar durdu, diğer yarısı ile ilave beklemler oluşmadı seçeneğini işaretlemişlerdir (Şekil 4).

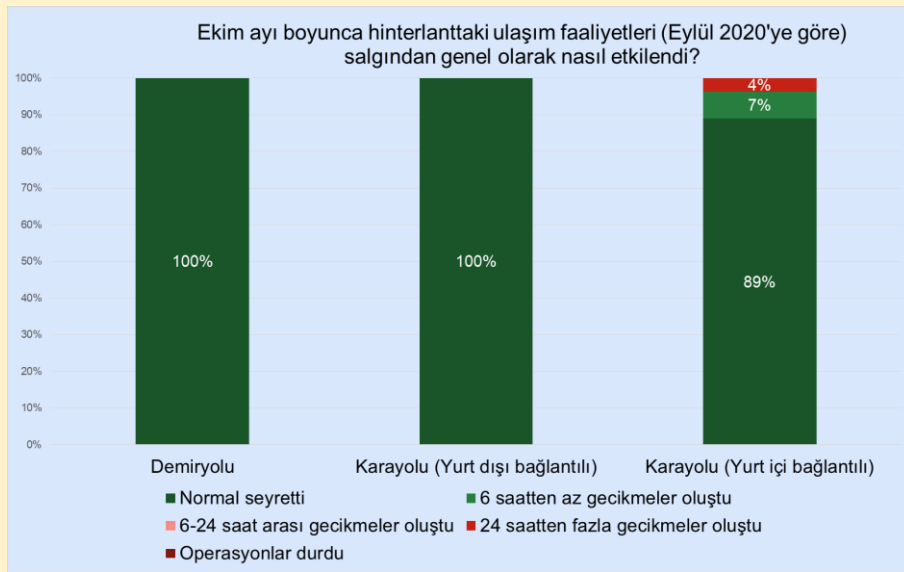

Şekil 4. Ekim ayı itibarı ile COVID-19 nedeniyle limanlarda oluşan ilave beklemler.

Gemilere uygulanan prosedürlerden dolayı (COVID-19 denetim ve uygulamaları nedeniyle) anketi cevaplayan limanlardan %29'u Ro-Ro gemileri için, %5'i dökme yük gemileri için, %4'ü genel yük gemileri için 6 saatten az gecikmeler oluştuğunu ifade etmiştir.

COVID-19'un Liman Hinterlandındaki Taşımacılığa Etkisi

COVID-19'un kara ve demiryolu taşımacılığı üzerine etkisi değerlendirildiğinde, Eylül ayı anketine benzer şekilde yurtiçi bağlantılı karayolu taşımacılığı dışında hinterland taşımacılığının normalleştiği görülmektedir. Yurtiçi bağlantılı karayolu taşımacılığında ise anketi cevaplayan limanların %7'si 6 saatten az gecikmeler yaşandığını beyan ederken, limanların %4'ü ise 24 Saatten fazla gecikme yaşandığını ifade etmiştir (Şekil 5).

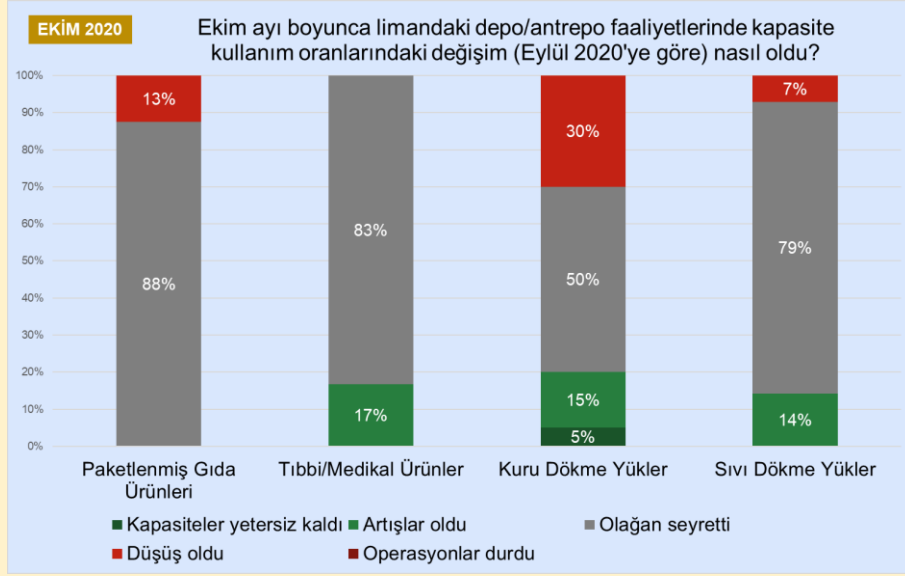
Şekil 5. Ekim ayı itibarı liman hinterlandındaki ulaşım modlarının (demiryolu, karayolu) COVID-19 salgınından etkilenme oranları.

COVID-19'un Liman Depo/Antrepo Faaliyetlerine Etkisi

COVID-19'un depo ve antrepo faaliyetleri üzerindeki etkilerine ilişkin Ekim ayı anket sonuçları değerlendirildiğinde ankete katılan limanların %30'u kuru dökme yüklerde, %13'ü paketlenmiş gıda ürünlerinde, %7'si ise sıvı dökme yüklerde düşüş olduğunu ifade etmiştir.

Limanların %17'si tıbbi/medikal ürünlerde, %15'i kuru dökme yüklerde, %14'ü sıvı dökme yüklerde artışlar olduğunu beyan etmiştir. Limanların %5'i ise kuru dökme yük artışını nedeniyle depo ve antrepo faaliyetlerinde kapasitelerinin yetersiz kaldığını beyan etmiştir.

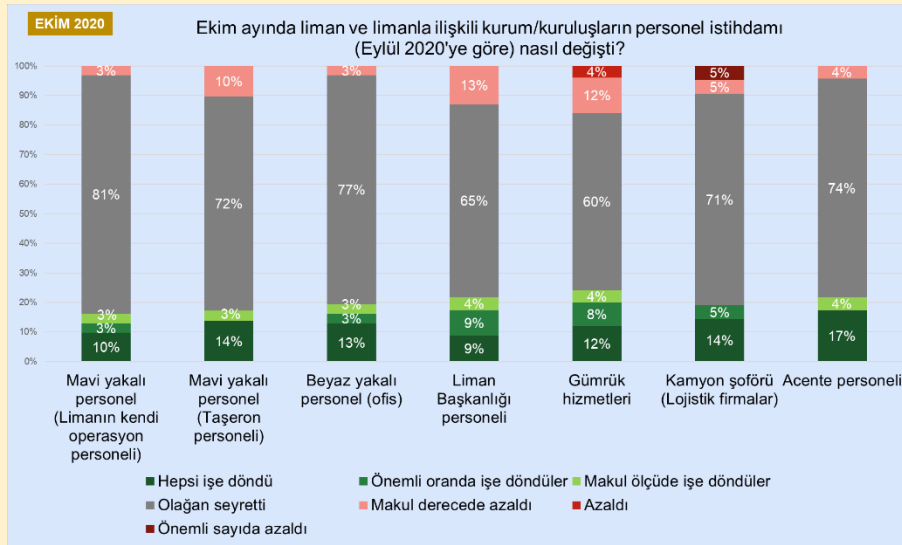
Ekim ayı anketinde limanların 88'i paketlenmiş gıda ürünlerinin, %83'ü tıbbi ve medikal ürünlerin, %79'u sıvı dökme yüklerin, %50'si ise kuru dökme yüklerin olağan seyrettiğini beyan etmişlerdir (Şekil 6).

Şekil 6. Ekim ayı itibarı seçilmiş bazı yük gruplarındaki değişim oranı.

COVID-19'un Liman ile İlişkili İstihdama Etkisi

COVID-19'un istihdam üzerindeki etkisi bir önceki aya oranla sınırlı da olsa negatif yönde olmuştur. Ekim ayı anketini cevaplayan limanların %5'i lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförlerinin önemli sayıda azaldığını beyan etmiştir. Ayrıca anketi cevaplayan limanların %4'ü gümrük hizmetlerinde hizmet veren personelde çalışan sayısının azaldığını ifade etmiştir. Personel sayısının makul derece azaldığını ifade eden limanlardan %13'ü liman başkanlığı personelinde, %12'si gümrük hizmetlerinde, %10'u taşıeron firmalarda çalışan mavi yakalı personelin, %5'i lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförlerinin, %4'ü acente personelinin, %3'ü ise mavi yakalı liman personeli ile beyaz yakalı liman personelinden oluşturduğunu beyan etmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. Ekim ayı itibarı liman ile ilişkili personel rejimindeki değişimler.

COVID-19'un limanların personel rejimlerine olan etkisine ilişkin soruyu cevaplayan limanlardan %4'ü mavi yakalı liman personelin, gümrük hizmetlerinde çalışan personelin, acente personelinin ve Liman Başkanlığı personelinin, %3'ü ise mavi yakalı liman personelinin, taşeron firmalarda çalışan mavi yakalı personelin, beyaz yakalı personelin makul oranda işe döndüğünü beyan etmişlerdir. Limanlardan %9'u Liman Başkanlığı personelinin, %8'i gümrük personelinin, %5'i lojistik firmalardan çalışan kamyon şoförlerinin, %3'ü ise beyaz yakalı personelin önemli ölçüde işe döndüğünü ifade etmişlerdir. Ankete katılan limanların %17'si acente personelinin, %14'ü lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförleri ile taşeron firmalarda çalışan mavi yakalı personelin, %13'ü beyaz yakalı personelin, %12'si gümrük hizmetlerinde çalışan personelin, %10'u mavi yakalı personelin hepsinin işe döndüğü beyan edilmiştir.

Ekim ayında da anket sonuçlarında baskın cevap personel istihdamının olağan seyrettiği yönündedir. Limanların %81'i mavi yakalı liman personelinin, %77'si beyaz yakalı liman personelinin, %74'ü acente personelinin, %72'si taşeron firmalarda çalışan mavi yakalı personelin, %71'i lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförlerinin, %65'i Liman Başkanlığı personelinin, %60'ı gümrük hizmetlerinde çalışan personelin istihdamında bir önceki aya oranla bir değişiklik olmadığı dolayısı ile olağan seyrettiği sonucu çıkmıştır.

Genel Değerlendirme

COVID-19 salgını tüm iyimser tahminleri boşa çıkarmış, gerek yayılma hızı gerekse pandemi nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısında aylar itibarı ile bir azalma yaşanmamıştır. Koruyucu bir önlem olarak geliştirilen aşilar ise henüz yaygın bir şekilde kullanıma geçilmemiştir. Dolayısı ile mevsimsel olumsuzlukların da etkisi ile COVID-19 salgını 2021 yılında da gündemi meşgul etmeye devam edecektir.

COVID-19 salgını ülkemizde geldiği boyut ile artık basit koruma önlemleri ile karşı konulacak bir seviyede değildir. Ülke genelinde ulaşılan vaka sayısı bu kış için olumsuz sinyallerin başladığının göstergesidir. Girilen bu süreçten limanların da salgından olumsuz etkilenmesi muhtemeldir. Liman operasyonlarında kış aylarında yaşanacak olumsuzluklara karşı hazırlıklı olmalıdır.

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği'nin COVID-19'un Türk limanlarına olası etkilerini belirleyebilmek amacı ile Mart ayında başlattığı bu çalışma Ocak 2021 tarihine kadar devam edecektir. Bu sayede limanlarımızın 2021 yılına ilişkin değerlendirmelerinde kullanabilecekleri yaklaşık 10 aylık bir veri seti oluşacaktır.

Veri toplanan sekiz aylık süre için sonuçlar karşılaştırıldığında limanlara uğrak yapan genel yük ve kuru dökme yük gemilerinde azalmanın devam ettiği, sıvı dökme yük gemilerinde sayıca azalmanın sınırlı kaldığı, konteyner ve Ro-Ro gemilerinde ise gemi sayısındaki azalmanın artık durduğu görülmektedir.

Ankete katılan liman beyanlarında, Eylül anketinde limanlara uğrak yapan kuru dökme yük gemilerinde %17 azalma olduğu görülürken bu oran Ekim anketinde %47 olarak gerçekleşmiştir. Benzer şekilde genel yük gemi uğraklarındaki azalma oranı Eylül anketinde %24 iken Ekim anketinde %48'e yükselmiştir. Kruvaziyer gemi seferlerinin henüz başlamamış olması nedeniyle bir önceki aya oranlar herhangi bir artma veya artma söz konusu değildir.

COVID-19 tedbirleri kapsamında alınan önlemler ve gemilere getirilen ilave kısıtlar dikkate alındığında kısıtlamaların bir önceki aya oranla sıvı dökme yük gemileri dışında önemli oranda azaldığı görülmektedir. Sıvı dökme yük gemilerine pandemi nedeniyle getirilen kısıtlamalar Eylül anketinde %18 iken Ekim anketinde bu oran küçük bir artış ile %21'e yükselmiştir. En önemli düşüş ise Ro-Ro gemilerine getirilen kısıtlarda oluşmuştur. Eylül anketinde Ro-Ro gemilerine kısıtlama getirildiğini beyan eden liman oranı %38 iken bu oran Ekim anketinde %13'e gerilemiştir.

COVID-19 salgın önlemleri kapsamında getirilen ilave prosedürlerden dolayı gemilerin bekleme sürelerindeki artışlar dikkate alındığında tek belirgin değişiklik Ro-Ro gemilerinde yaşanmıştır. Ro-Ro gemilerine kısıt getirildiğini beyan eden limanların oranı Eylül anketinde %25 iken Ekim anketinde %29'a çıkmıştır. Kruvaziyer gemilerinde ise anket sorusunun cevaplanma şekli nedeniyle oransal bir yükselme görülmektedir. Ancak kruvaziyer gemi seferlerinin başlamamış olması nedeniyle anlamlı değildir.

Ankete katılan limanlar açısından Haziran ayında COVID-19 nedeniyle hinterlandtaki taşımacılık faaliyetlerinden dolayı operasyonların geciktiğini belirten liman oranı sadece yurtiçi bağlantılı karayolu taşımacılığında %11 olarak gerçekleşmiştir.

Limanlarda yer alan depoların kapasite kullanım oranlarında artış olduğunu Ekim ayı anketinde beyan eden limanların oranı kuru dökme yük için %20, paketlenmiş gıda ürünleri için %17 ve sıvı dökme yükler için ise %14 olarak gerçekleşmiştir.

Mayıs ayından itibaren değişmeye başlayan liman ve limanlar ile ilişkili kurum ve kuruluşlardaki istihdamdaki iyileşme Haziran ve Temmuz aylarında daha belirgin hale gelmiştir. Ancak Ağustos ayından başlamak üzere personel azalmasındaki süreç tekrar değişmeye başlamıştır. Ekim ayı anketinde limancılık sektöründe hizmet verilen tüm alanlarda kısmi de olsa bir azalma başladığını göstermektedir. Ekim ayı anketinde limanlardaki istihdam azalmasına yönelik olarak limanların %16'sı gümrük hizmetlerinde, %13'ü Liman Başkanlığı personeline, %10'unda taşeron firmalarda çalışan mavi yakalı personel ile lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförlerinde, %4'ü acente çalışanlarında, %3'ü ise mavi yakalı liman personeli ile beyaz yakalı liman personeline azalma olduğunu bildirmiştir. Mevsimsel olarak kış ayarının geldiği düşünüldüğünde Covid-19'un çalışanlar üzerindeki etkisinin daha fazla artacağı kesindir.

Bir önceki ay ile karşılaştırıldığında;			2020							
			Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim
 Limanlara uğrak yapan gemi sayısındaki azalma oranı	Kuru Dökme Yük Gemisi	23%	46%	42%	36%	33%	45%	17%	17%	
	Sıvı Dökme Yük Gemisi	33%	19%	43%	27%	20%	31%	22%	8%	
	Genel Yük Gemisi	15%	30%	21%	23%	13%	21%	24%	18%	
	Konteyner Gemisi	8%	50%	47%	38%	20%	0%	9%	0%	
	Ro-Ro Gemisi	43%	78%	11%	10%	13%	33%	29%	0%	
	Kruvaziyer Gemisi	80%	80%	25%	25%	0%	0%	0%	0%	
 Gemilere yönelik ilave kısıtlamaların artış oranı	Kuru Dökme Yük Gemisi	96%	96%	48%	27%	20%	15%	17%	11%	
	Sıvı Dökme Yük Gemisi	73%	88%	43%	27%	27%	15%	18%	21%	
	Genel Yük Gemisi	96%	93%	41%	23%	19%	14%	19%	9%	
	Konteyner Gemisi	8%	100%	40%	15%	0%	7%	17%	0%	
	Ro-Ro Gemisi	71%	82%	44%	10%	25%	10%	38%	13%	
	Kruvaziyer Gemisi	67%	100%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	
 İlave prosedürlerden dolayı gemilerin bekleme sürelerindeki artış oranı	Kuru Dökme Yük Gemisi	62%	61%	41%	36%	13%	15%	6%	5%	
	Sıvı Dökme Yük Gemisi	53%	63%	21%	17%	0%	0%	0%	0%	
	Genel Yük Gemisi	58%	52%	38%	27%	19%	9%	5%	4%	
	Konteyner Gemisi	54%	62%	40%	23%	10%	14%	8%	0%	
	Ro-Ro Gemisi	44%	60%	11%	10%	25%	22%	25%	29%	
	Kruvaziyer Gemisi	50%	100%	50%	0%	25%	0%	0%	50%	
 Hinterland taşımalarındaki gecikmelerin artış oranı	Demiryolu	57%	56%	18%	0%	0%	20%	0%	0%	
	Karayolu (Yurt dışı bağlantılı)	47%	47%	20%	11%	0%	6%	0%	0%	
	Karayolu (Yurt içi bağlantılı)	23%	29%	17%	13%	9%	11%	4%	11%	
 Limanlardaki depo/antrepoların kapasite kullanımındaki artış oranı	Paketlenmiş Gıda Ürünleri	0%	25%	17%	27%	0%	0%	14%	0%	
	Tıbbi/Medikal Ürünler	17%	50%	25%	22%	0%	0%	0%	17%	
	Kuru Dökme Yükler	17%	23%	22%	27%	0%	10%	35%	20%	
	Sıvı Dökme Yükler	25%	23%	36%	27%	9%	25%	13%	14%	
 Liman ve limanla ilişkili kurum / kuruluşların personel istihdamındaki azalma oranı	Mavi yakalı personel (Liman)	19%	37%	14%	3%	4%	10%	0%	3%	
	Mavi yakalı personel (Taşeron)	20%	43%	21%	3%	13%	7%	4%	10%	
	Beyaz yakalı personel (Ofis)	28%	39%	14%	3%	4%	6%	0%	3%	
	Liman Başkanlığı personeli	52%	58%	32%	0%	0%	0%	11%	13%	
	Gümrük hizmetleri	47%	48%	14%	3%	0%	0%	9%	16%	
	Kamyon şoförü (Lojistik firmalar)	11%	28%	4%	3%	5%	5%	0%	10%	
	Acente personeli	21%	42%	7%	7%	0%	0%	5%	4%	

Şekil 8. Mart-Ekim 2020 aralığındaki dönemin karşılaştırılması.

Türk limanları COVID-19 sürecinde özveri ile çalışarak ulaştırma sisteminin kesintisiz devam etmesini sağlamışlardır. Dış ticaretimizin en önemli aktörü olan limanlar bundan önce olduğu gibi bundan sonra da çalışanlarının sağlıklarını riske atmadan kesintisiz hizmet vermeye devam edecektir.

Son olarak bu çalışmanın önemini kavrayarak çalışmaya dahil olan, anket doldurarak, fikir ve öneriler geliştirerek, katkı sağlayan tüm limanlara teşekkür ederiz.

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği- TÜRKLiM